

ПЕРСПЕКТИВИ КОНВЕРГЕНЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Гапоненко Ганна Ігорівна

канд. екон. наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Свободи, 6, м. Харків, Україна, 61022

e-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Куликовська Діана Нешківна

студент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Свободи, 6, м. Харків, Україна, 61022,

e-mail: diana.kulikovskaya15@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7146-3713>

В статті розглядаються перспективи співпраці Європейського Союзу та України в умовах глобалізації енергетичних ринків. Докладно висвітлюються питання найбільш вигідних шляхів формування довгострокових партнерських відносин в енергетичній сфері, які можуть призвести до міцного економічного та політичного партнерства. Аналізуються спроби запозичення Україною позитивних особливостей Європейського енергетичного сектору. Метою роботи є дослідження теоретичних аспектів, узагальнення методичних підходів з обґрунтування шляхів вдосконалення функціонування енергетичного ринку України в умовах його конвергенції з ринком енергетики ЄС. Завдання, що витікають з поставленої мети, які було вирішено під час дослідження, полягають у тому, щоб розглянути процес конвергенції українського та європейського енергетичних ринків та знайти і запропонувати шляхи прискорення цього процесу.

Об'єктом дослідження є процес конвергенції енергетичних ринків України та ЄС. При аналізі тенденцій інтеграції енергетичного ринку України до ринку енергетики Європейського Союзу використовувались методи статистичного групування та логічного аналізу. Результати дослідження зводяться до наступного. Конвергенція європейського та вітчизняного енергетичних ринків посприє розширенню паливного самозабезпечення України, оскільки посиляться впровадження нових технологій, запозичених у європейських партнерів. Також дозволить створити правову основу для розширення торгового обороту і інвестиційних потоків в області енергоресурсів для кожного з гравців міжнародних відносин, стане основою створення загального економічного простору між партнерами. Висновки. Для України насамперед становить інтерес можливість використання досвіду ЄС в створенні стабільного енергетичного ринку, а також системи його регулювання; модернізації економіки і використанні європейського досвіду інституційного розвитку.

Ключові слова: конвергенція, енергетичний ринок, євроінтеграція, енергоємність ВВП, енергетична політика, енергоресурси.

Актуальність теми дослідження. Характерною рисою сучасного світового соціально-економічного розвитку є бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та Європі, зокрема. Навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчувають на собі їх вплив. На європейському континенті таким інтеграційним угрупованням є Європейський Союз.

Джерела європейської інтеграції, яка являє собою всеохоплююче явище взаємного зрощування, переплетення національних економік країн-учасниць, що супроводжується створенням наднаціонального інституційного середовища, ведуть початок від низки секторальних угод, які мали на меті упорядкування та удосконалення питань, пов'язаних із забезпеченням країн Західної Європи енергетичними ресурсами. Тобто

втілення ідеї європейської інтеграції, заснованої на секторальному підході Ж. Моне та на ідеї «об'єднаної Європи» Р. Шумана, розпочалося із поглиблення співпраці саме у галузі енергетики, зокрема зі створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) у 1951 р. та Європейського агентства з ядерної енергетики (Євратом) у 1957 р.

Основна проблема, з якою стикаються будь-які ініціативи щодо врегулювання енергетичних відносин в світі, полягає в тому, що паливні ресурси внаслідок своєї обмеженості є інструментом політичного маніпулювання: наявність або відсутність енергоресурсів нерідко призводять до конфліктної риторики між країнами, сприяючи напруженню політичних протиріч і ставлячи під загрозу стабільність у всьому світі. Отже тема конвергенції енергетичних ринків є надзвичайно актуальною.

Ступінь наукової розробки та джерельна база проблеми. Огляд проведених досліджень і публікацій підтверджує, що теорії конвергенції беруть свій початок від неокласичних теорій розвитку, прихильниками яких є Я. Тінберген, Дж. Гелбрейт, П. Сорокін, У. Ростоу, Ж. Фурастьє, О. Флехтхейм, Г. Маркузе, Р. Хейлбронер, Ю. Хабермас, Д. Рікардо, Р. Солоу, Т. Сван, Дж. Бортс, Дж. Стейн та ін. Проблематиці конвергенції приділяється значна увага як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Зокрема, значний внесок у розробку питання зробили А. Сицук, Т. Ковалік, Н. Лаңдрет, Д. Коландер, Дж. Гелбрейт, В. Бакінгем, М. Маріні, О. Булатова, М. Корнєв, Е. Вінокуров та інші.

Свій вклад у дослідження процесу конвергенції енергетичних технологій, розробку основних положень нової концепції енергозабезпечення зробили такі іноземні вчені-дослідники як: І. Волкова, Б. Кобець, В. Княгинін, В. Окорков та інші. Проблеми конвергенції технологій та впровадження інтелектуальних енергосистем в своїх працях розглядали такі українські вчені, як: Р. Григор'єв, С. Денисюк, М. Згуровський, В. Каплун, О. Кириленко, В. Козирський, О. Левшов, А. Паровик, О. Поліщук та інші.

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів, узагальнення методичних підходів з обґрунтування шляхів вдосконалення функціонування енергетичного ринку України в умовах його конвергенції з ринком енергетики ЄС.

Результати дослідження. Однією з основних засад зовнішньої політики України визначено забезпечення інтеграції нашої держави до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі. Це пов'язано насамперед з тим, що Україна як європейська країна має спільну з Європою історію та сповідує спільні цінності разом із державами-членами ЄС. Необхідно відзначити, що можливість співпраці ЄС і України відкриває шляхи економічного розвитку для нашої держави і перш за все створює нові контакти в сфері співробітництва.

Оцінюючи ступінь наближення економік, використовують поняття реальної та номінальної конвергенції. Перша визначається за величиною реального ВВП на душу населення (повинні зникати відмінності в рівнях добробуту країн перехідного типу та розвинених країн Європи), друга – за сукупністю п'яти критеріїв, які були сформульовані в Маастрихтському договорі та Протоколі № 6 до нього, де було визначено, що:

- країна повинна мати рівень інфляції, який не перевищує більш ніж на 1,5 % середній показник для трьох країн з найнижчими темпами інфляції;

- країна повинна мати дефіцит бюджету, що не перевищує 3 % ВВП;

- державний борг не повинен перевищувати 60 % ВВП;

- відсоткова ставка не повинна перевищувати рівень, середній для трьох країн з найнижчими темпами інфляції, більш ніж на 2 відсоткові пункти;

- країна повинна брати участь у системі спільного регулювання коливання валютних курсів не менше 2 років без девальвації [5].

За останні кілька років нашої державі вдалося значно просунути на шляху до інтеграції з ЄС. Відтак на грудень 2018 року дефіцит бюджету знаходиться на рівні 2% ВВП, це цілком розумна величина. Інфляція в 2015 р. була 48,0%, в 2017 р. – 14,4%, а в 2018 р. – 10,7%. Україні вдалося створити деякі антикорупційні інститути, в тому числі Національне антикорупційне бюро і Антикорупційний суд. Потрібно відзначити, що в багатьох країнах – сусідах України такі інститути досі не створені. В Україні грають істотну роль інститути громадянського суспільства, і вони, власне, і є ключовим стейкхолдерами в боротьбі з корупцією, чинячи тиск на владу. Як позитивний приклад варто сказати про поліпшення рівня корпоративного управління в умовному держсекторі, наприклад, в компанії «Нафтогаз». Також в нашій країні вдалося провести серйозне очищення банківського сектора, так чи інакше, закрита приблизно половина банків, що безумовно є істотним досягненням [10, 11].

В перспективі поки що залишається земельна реформа і приватизація. Україна залишається однією з найбідніших країн в Європі. Безробіття залишається на високому рівні – 9,5%, оскільки попит на кваліфіковані робочі руки в сусідніх країнах великий. Також Україні поки що не вдалося знизити енергоємність ВВП. В 1990-1991рр. вона становила 0,895-0,888 кг н.е., коли У цей же час у світі середній показник складав 0,370-0,350 кг н.е. Економічна криза першого періоду незалежності призвела до того, що цей показник не зменшився, як в розвинених економіках, а навпаки збільшувався – 0,923 у 1996 році та 0,919 у 1997 році. Світовий показник у цей час складав 0,295. У 2010 році енергоємність вдалося не лише зменшити 0,390 кг н.е, але й значно наблизити до середнього світового – 0,190. За даними щорічної доповіді Global Energy Statistical Yearbook 2017, українська економіка залишається другою найбільш енергоємною у світі з показником 0,318 кг н.е./\$2005 рік [2].

Але потрібно відзначити, що за розрахунками Всесвітньої Енергетичної Ради Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), інтенсивність споживання первинної енергії світового господарства буде поступово знижуватися, але прямо пропорційна залежність між приростом ВВП і збільшенням енергоспоживання збережеться [8]. Видається очевидним, що в ХХІ ст. залежність промислово розвинених країн від імпорту енергоносіїв буде на досить високому рівні. Причому для забезпечення стабільних довгострокових поставок енергоносіїв основні їх

імпортери будуть прагнути до диверсифікації поставок з різних країн для підтримки власної економічної та енергетичної безпеки.

Однією із головних особливостей енергетичного сектору Європи, як і енергетичного сектору України, є значний дефіцит енергетичних ресурсів, тому потреба в них задовольняється за рахунок імпорту. На рисунку 1 наведено залежність Європейського Союзу від імпорту первинних енергоресурсів. Як можемо бачити в найближчий перспективі залежність буде надалі зростати і в 2020 р. перевищить 60%.

Саме тому в останнє десятиліття надзавданням енергетичної політики ЄС стало забезпечення

енергетичної безпеки. Європейська комісія в своїх документах навіть піднялася до високої поезії: «Енергія – це кров, необхідна для життя нашого суспільства». Для досягнення енергобезпеки ЄС використовує синтетичний підхід, резонно вважаючи, що внесок у вирішення цієї проблеми здатні внести практично всі напрямки енергетичної політики: «Енергетична безпека – це ключовий пріоритет. Вона повинна забезпечуватися за рахунок збільшення енергоефективності, диверсифікації поставок енергії, її джерел і маршрутів постачання, а також за рахунок просування енергетичних інтересів союзу у відносинах з країнами-партнерами» [9].

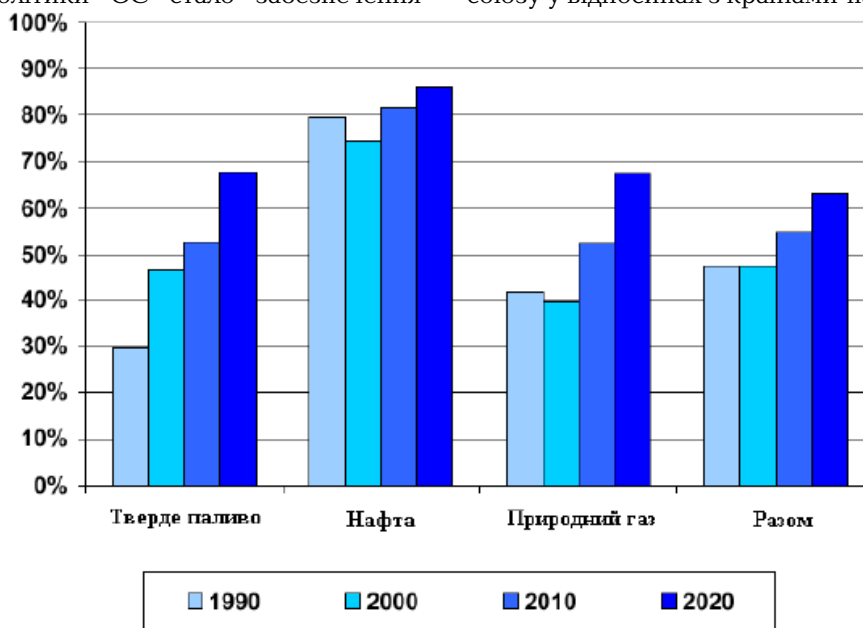

Рис. 1. Залежність ЄС від імпорту енергоресурсів [1]

В умовах надзвичайно високої і неухильно зростаючої імпортової залежності таке розуміння енергобезпеки трансформується в завдання забезпечення надійних і стабільних імпортних поставок вуглеводнів за прийнятними цінами. Отже одним з ключових напрямків енергетичної політики ЄС було і є створення системи взаємодії з країнами-транзитерами і постачальниками енергоресурсів. Оскільки Україна є основним транзитером російського газу на територію європейських держав, всі сторони зіткнулися з деякими труднощами через розпал кризи в нашій державі в 2013-2014 рр. Як наслідок нестабільності, знову виникла загроза зриву поставок російського газу європейським споживачам через українську газотранспортну систему. Подібна ситуація сприяла негативному позиціонуванню України на енергетичному ринку, але тим самим відкрила можливість для нашої країни не тільки співпрацювати з ЄС як країна-транзитер, а й зробити спробу виходу на європейські ринки вже як країна-постачальник.

На нашу думку, слід виділити три причини, що сприяють розвитку енергетичної співпраці

Євросоюзу з Україною: перша – залежність Європейського Союзу від імпортних енергоресурсів; друга – тенденція налагодження нових договорів з експортерами нафти і газу, оскільки з причини значних витрат на енергетичні ресурси ЄС намагається вплинути на цінову політику і диверсифікувати постачання нафти і газу; третя – ризики газових криз з Росією.

Поштовхи на шляху до інтеграції нашої країни в європейський простір були закладені в 2004 році, коли відбувся політичний діалог з енергетичної співпраці між Європейським союзом і країнами-партнерами INOGATE. Одна з цілей «Бакінської ініціативи» це посилення інтеграції енергетичних ринків країн-учасниць з ЄС, для покращення прозорості у залученні інвестицій та підвищення безпеки й надійності енергопостачання. Україна як партнер INOGATE отримує безліч можливостей в сфері співробітництва оскільки перед нею відкриваються нові ринки збуту енергетичних ресурсів [4].

Крім іншого варто згадати про політику ЄС в Чорноморському регіоні з позицій викликів для стратегій розширення української присутності на

регіональному ринку енергоресурсів. Одним з розділів Чорноморської стратегії є «Енергетика, транспорт та навколишнє середовище» де велика увага приділяється політичним аспектам, зокрема, консолідації демократичних урядів, розвитку ринкових підходів до вирішення енергетичних проблем. Крім цього, на високому теоретичному рівні відслідковуються і піддаються на опрацювання та осмислення проблеми енергетичної безпеки, створення енерготранспортних коридорів у Чорноморському регіоні.

У тексті зазначається, що Чорноморський регіон є стратегічним мостом, що з'єднує Європу з Каспійським морем. Вказується, що ЄС буде пов'язаний через Чорне море з країнами Південно-Східної Азії та КНР. В процес будуть залучені стратегічні партнери ЄС, в тому числі й наша країна. Європейський союз закликає до диверсифікації маршрутів і джерел постачання енергоресурсів, також наполегливо повторюється необхідність активізувати розробку проектів по створенню південних коридорів поставок енергії.

Україна також присутня в числі держав, охоплених «Східним партнерством», метою якого є поглиблення відносин з ЄС. У концепції цієї програми передбачається політичне співробітництво, створення спільних зон безмитної торгівлі та ліквідація візового режиму у відносинах з ЄС без перспективи членства в його структурах. Ці перетворення Євросоюз має намір здійснити за допомогою реалізації п'яти «флагманських ініціатив». Але саме для нашого дослідження необхідно виділити три основних:

1. Інтегрована програма управління кордонами, яка пов'язана зі збільшенням мобільності приватних осіб, приведенням юридичних положень в сфері управління кордонами в країнах «Східного партнерства» у відповідності до стандартів ЄС. Передбачається також боротьба з митними порушеннями, контрабандою,

нелегальною міграцією та покращення безпеки європейських транспортних коридорів.

2. Підтримка малого і середнього бізнесу, на яку виділено найбільше коштів. Ініціатива реалізується на основі трьох напрямків: а) програма East-Invest, яка управляється асоціацією EUROCHAMBRES і спрямована на сфери великого бізнесу і сектор малих та середніх підприємств (МСП) в цілях економічного розвитку країн-партнерів. Реалізація програми передбачається за допомогою створення мережі зв'язків між приватними і суспільними установами країн, зміцнення контактів на регіональному рівні, збільшення консалтингових послуг і поліпшення фінансування підприємств; б) підтримка розвитку кредитних ринків для сектору малих і середніх підприємств. Кошти в рамках даного інструменту надаються Європейським банком реконструкції та розвитку, а також Європейським інвестиційним банком; в) програма бізнес-консалтингу та менеджерської підтримки для сектора МСП.

3. Регіональні ринки електроенергії, розвиток відновлюваних джерел енергії та збільшення енергоефективності. Ініціатива передбачає створення техніко-економічних обґрунтувань і планів дій в сфері енергетичної стабільності [7].

Приднання України до Міжнародної Енергетичної Хартії (травень 2015 р.) є стратегічним пріоритетом. Воно дозволяє нам заручитися підтримкою країн, які поділяють такі ж принципи дії в енергетичній сфері і готові спільно протистояти нинішнім та майбутнім викликам світової енергетики.

Також не зайвим буде вказати, що Євросоюз готовий заохочувати формування нових і розвиток діючих нафтогазотранспортних артерій, в тому числі що проходять по дну Чорного моря, що, природно, підсилює перспективи України вступити в тісне енергетичне співробітництво з Європою. Так, експерти називають енергетику одним з основних напрямків співробітництва нашої країни з Європейським Союзом (рис. 2).

Рис. 2. Напрямки співробітництва України з ЄС*
*Складено автором за матеріалами [6]

Не зайвим буде відзначити, що в серпні 2018 р. Румунія висловила бажання побудувати газовий вузол в Україні, а саме третю мережеву точку вартістю 125 млн євро, яка стане новою гілкою газопроводу від Гереешть (Румунія) в Серет на кордоні з Україною. Хоча проект і знаходиться на стадії започаткування, а всі економічні і технічні розрахунки планується завершити лише в 2019 році, вже сміливо можна говорити, що країни ЄС поступово починають проявляти ініціативу в налагодженні тісних відносин з Україною в енергетичній сфері. Чи можна буде в перспективі розглядати це як поступову конвергенцію двох енергетичних ринків буде залежати від того, наскільки відкритими виявляться для співпраці основні країни Європейського союзу [3].

На нашу думку конвергенція вітчизняного енергетичного ринку з європейським несе для України наступні переваги:

- ЄС являє собою кращого з можливих споживачів, причому і з цінової точки зору, і з точки зору надійності платежів, і довгострокової затребуваності ресурсів;

- перевага співпраці в енергетичній сфері полягає в тому, що вона обмежує можливості ЄС поширювати своє законодавство на Україні в односторонньому порядку. На міжнародних форумах партнери ведуть переговори про вироблення взаємоприйнятних для них механізмів, які пізніше будуть інкорпоровані в їх законодавство. Це забезпечує рівність партнерів, яка є базовою категорією зовнішньої політики України;

- важливим стратегічним стимулом поглиблення цієї співпраці є підйом економіки відсталих районів. Така співпраця має величезний потенціал і ряд унікальних переваг. Близьке сусідство України і ЄС означає зручність в плані транспортування енергоресурсів;

- енергетична співпраця України і ЄС здатна різко активізувати енергетичну стратегію України на західному напрямку в цілому і дати стимул для подальшого багаторівневого регіонального співробітництва. Енергетичні ресурси стають все більш значущим чинником підтримки та розвитку конкурентоспроможності національної економіки і на глобальному, і на регіональному рівнях. Країни того чи іншого регіону не можуть сподіватися на поступальний економічний розвиток без адекватного забезпечення енергією. Тому Україні для формування стійкої позиції на міжнародній арені необхідно забезпечити можливість експорту енергоресурсів до країн ЄС.

Але можна виділити також цілий спектр проблем, що перешкоджають формуванню єдиної енергополітики між Європейським Союзом та нашою країною. Серед основних:

- відсутність єдиної стратегії енергетичної співпраці, чіткої нормативно-правової бази енергетичної політики України та Європейського Союзу;

- проблема транспортування енергоресурсів з України в країни ЄС;

- енергетична політика Євросоюзу складна і багатополісна в зв'язку з входженням до нього нових членів. Політико-економічні розбіжності в ЄС є серйозною перешкодою для створення його цілісної енергетичної політики.

Окреслені вище проблеми неможливо вирішити миттєво. Тут потрібно не вольове зусилля зверху, а напрацювання досвіду співпраці знизу – енергетичних компаній, організацій з охорони навколишнього середовища та екології, дослідників, які будуть трансформувати сприйняття обох сторін. Проте вже зараз можна запропонувати, як мінімум, три заходи, які сприятимуть нейтралізації вказаних проблем.

По-перше, енергетика вимагає чіткого відділення цілей від засобів, причому цілі повинні бути досить конкретні. Перш за все, потрібно визначитися з тим, що ми маємо на увазі під єдиним енергетичним ринком. Чи це буде свобода пересування товарів і послуг або, можливо, і людей? Про які контракти може йти мова? При цьому слід залишити певний простір для вибору інструментів досягнення цілей, виходячи із специфіки партнерів. Механізм, який успішно працює всередині Євросоюзу і дозволяє враховувати відмінності в перевагах, структурі економіки і культурі країн-членів, цілком може послужити для покращення партнерства Україна-ЄС.

По-друге, деполітизації, усвідомленню мети співпраці і формуванню правової бази повинна допомогти диверсифікація відносин. Тут можна виділити два напрямки. Перше – підвищення енергоефективності та розвиток відновлюваних джерел енергії. Другий напрямок – міждержавний діалог, в якому бере участь вище керівництво і глави енергетичних відомств, трансдержавний і транснаціональний діалог. Трансдержавні контакти мають на увазі вибудовування щоденної співпраці чиновників різного рівня, представників регулюючих інстанцій. Таку практику необхідно розвивати. Транснаціональні зв'язки – це діалог бізнесу, екологічних організацій, незалежних експертів. Акцент на енергоефективність та відновлювальні джерела енергії надає цьому рівню співпраці особливу динамічність, оскільки залучає до нього малий і середній бізнес і робить нагальним завданням створення прозорої правової бази.

Отже, проведений аналіз показав, що можливості і переваги двостороннього партнерства здатні перевищити наявні ризики. Політичні стратегії сторін у відношенні один до одного мають кон'юнктуру реакцію, їм не вистачає цілісного бачення. З нашої точки зору, саме в узгодженні спільних інтересів криється реальний механізм досягнення «енергопартнерства» України і Європейського Союзу. Крім того, даним акторам міжнародних

відносин слід враховувати необхідність пошуку і апробації нових технологій управління енергетичною сферою.

Такі технології повинні бути засновані на наукових підходах, що відповідають вимогам часу. До їх числа можна віднести кластерну технологію. Впровадження кластерної технології передбачає побудову мережних зв'язків між органами державного і муніципального управління, організаціями соціальної сфери, науково-дослідними установами, заснованих на децентралізованих формах координації, згуртованості суб'єктів при збереженні автономності та конкуренції, використанні інформаційно-комунікаційних систем. Дана технологія на міждержавному рівні дозволила б об'єднати інтелектуальні, інформаційні, організаційно-технологічні та інші ресурси України і Європейського союзу і надати партнерству цілісний характер.

Таким чином, партнерство України і Європейського Союзу в енергетичній сфері дозволить створити правову основу для розширення торгового обороту і інвестиційних потоків в області енергоресурсів для кожного актора, а також стане основою «дорожньої карти», спрямованої на створення загального економічного простору між партнерами.

З вищевикладеного можна зробити наступний **висновок**. Незважаючи на те, що співробітництво в енергетичній сфері ще в процесі підписання угод

та налагоджування зв'язків, сама ідея інтеграції ЄС з Україною досить амбітна і, з огляду на підвищену геополітичну напругу в світі, могла б сприяти зовнішньополітичному діалогу і стабілізації всього регіону. Для України насамперед становить інтерес можливість використання досвіду ЄС в створенні стабільного енергетичного ринку, а також системи його регулювання; модернізації економіки і використанні європейського досвіду інституційного розвитку.

Конвергенція європейського та вітчизняного енергетичних ринків посприє розширенню паливного самозабезпечення України, оскільки посиляться впровадження нових технологій, запозичених у європейських партнерів. Таке злиття спричинить за собою наростання сумарної пропозиції, але тим не менш вона не послабить попит на міжнародному енергетичному ринку. Процес зближення українського і європейського ринків буде здійснюватися на основі принципів внутрішнього енергетичного ринку ЄС. Це дозволить не тільки залучити інвестиції і забезпечити підтримку проектів, а й посилить енергетичну безпеку і надійність в транспортних мережах. Крім того, з'явиться можливість посилити саморегулювання на енергетичному ринку, створення самостійних організацій як корпорацій, що виражають інтереси учасників окремих видів енергетичних ринків.

PERSPECTIVES OF THE CONVERGENCE OF DOMESTIC AND EUROPEAN ENERGY MARKETS IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Hanna Haponenko, Ph.D (Economics), Associate Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq., 6, Kharkiv, Ukraine, 61022, e-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Diana Kylikovska, Student, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq., 6, Kharkiv, Ukraine, 61022, e-mail: diana.kulikovskaya15@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7146-3713>

The article examines the prospects of cooperation between the European Union and Ukraine in the context of the globalization of energy markets. The issues of the most beneficial ways of forming long-term partnerships in the energy sector, which can lead to a strong economic and political partnership, are described in detail. The Ukrainian attempts to borrow the positive features of the European energy sector are analyzed here. The aim of the work is to study theoretical aspects, generalization of methodological approaches to substantiate ways to improve the functioning of the Ukrainian energy market in the way of its convergence with the EU energy market. The tasks that stemming from this goal, which were decided during the study, are to examine the process of convergence of the Ukrainian and European energy markets and to find and suggest ways to accelerate this process.

The object of the study is the process of convergence of Ukrainian and the EU energy markets. In analyzing the tendencies of integration of Ukrainian energy market into the energy market of the European Union, the methods of statistical grouping and logical analysis were used.

The results of the study are as follows. Convergence of the European and domestic energy markets will contribute to expanding Ukraine's fuel self-sufficiency, as the introduction of new technologies borrowed from European partners will intensify. It will also create a legal basis for expanding trade turnover and investment flows in the field of energy resources for each of the players within international relations, will form the basis for creating a common economic space between the partners. Conclusions. The first opportunity for Ukraine is to use the EU experience in creating a stable energy market, as well as its system of regulation; modernizing the economy and using the European experience of institutional development.

Key words: convergence, energy market, eurointegration, energy intensity of GDP, energy policy, energy resources.

ПЕРСПЕКТИВЫ КОНВЕРГЕНЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННОГО И ЕВРОПЕЙСКОГО ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО РЫНКОВ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ

Гапоненко Анна Игоревна, канд.экон.наук, доцент, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, пл. Свободы, 6, г. Харьков, Украина, 61022, e-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Куликовская Диана Нешковна, студентка, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, пл. Свободы, 6, г. Харьков, Украина, 61022, e-mail: diana.kulikovskaya15@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7146-3713>

В статье рассматриваются перспективы сотрудничества Европейского Союза и Украины в условиях глобализации энергетических рынков. Подробно освещаются вопросы наиболее выгодных путей формирования долгосрочных партнерских

отношений в энергетической сфере, которые могут привести к прочного экономического и политического партнерства. Анализируются попытки заимствования Украиной положительных особенностей Европейского энергетического сектора. Целью работы является исследование теоретических аспектов, обобщения методических подходов по обоснованию путей совершенствования функционирования энергетического рынка Украины в условиях его конвергенции с рынком энергетики ЕС. Задачи, вытекающие из поставленной цели, которые были решены в ходе исследования, состоят в том, чтобы рассмотреть процесс конвергенции украинского и европейского энергетических рынков и предложить пути ускорения этого процесса.

Объектом исследования является процесс конвергенции энергетических рынков Украины и ЕС. При анализе тенденций интеграции энергетического рынка Украины в рынок энергетики Европейского Союза использовались методы статистической группировки и логического анализа. Результаты исследования сводятся к следующему. Конвергенция европейского и отечественного энергетических рынков поспособствует расширению топливного самообеспечения Украины, поскольку усилятся внедрение новых технологий, заимствованных у европейских партнеров. Также она позволит создать правовую основу для расширения торгового оборота и инвестиционных потоков в области энергоресурсов для каждого из игроков международных отношений, станет основой для создания общего экономического пространства между партнерами. Выводы. Для Украины в первую очередь представляет интерес возможность использования опыта ЕС в создании стабильного энергетического рынка, а также системы его регулирования; модернизации экономики и использовании европейского опыта институционального развития.

Ключевые слова: конвергенция, энергетический рынок, евроинтеграция, энергоёмкость ВВП, энергетическая политика, энергоресурсы.

References

1. Barannik, V.O., Zemlyany`j, M.G., Shevczov, A.I. (1999) Yevropejs'ky`j energety`chny`j sektor ta perspekty`vy` Ukrainy`: Anality`chny`j material. Vzyato z <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/88.pdf> [in Ukrainian]
2. By`znes Cenzor (2018, fevral` 5) Energoyemnist` ekonomiky` Ukrainy`, abo chomu do Yevropy` shhe daleko. Vzyato z: <https://biz.censor.net.ua/m3048408> [in Ukrainian]
3. VGOLOS (2018). Rumuns`ka kompaniya xoche pobuduvaty` v Ukrayini gazoprovid vartistyu 125 mln yevro Vzyato z http://vgolos.com.ua/news/327856-revision-v1_331006.html [in Ukrainian]
4. Obzor proektov INOGATE. Vzyato s http://www.inogate.org/projects?collection=1996_2008&lang=ru [in Russian]
5. Stel`mashhuk, A.M. (2016). Sutnisna xaraktery`sty`ka, peredumovy` i zasady` transkordonnoyi konvergenciyi mizh Ukrainoyu ta YeS. Innovacijna ekonomika, 7-8, 7-17.2 [in Ukrainian]
6. Ukraina na evropejskih rynkah: vzglyad ehkspertov. Vzyato s: http://old.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=96 [in Russian]
7. European Integration Index 2014 for Eastern Partnership Countries. Retrieved from <http://www.eap-index.eu/>.
8. European Commission (2010). Communication from the Commission. Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy. Retrieved from https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2011_energy2020_en_0.pdf.
9. European Commission (2017). Secure, Clean and Efficient Energy. Retrieved from http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/press//fact_sheet_on_energy_in_horizon_2020.pdf.
10. The New Times (2018, dekabr' 3). Sergej Guriev: «Situaciya v Ukraine gorazdo luchshe, chem to, chto dumayut i pishut ob Ukraine v Rossii». Glavnyj ehkonomist Evropejskogo banka rekonstrukcii i razvitiya – ob ehkonomike Ukrainy spustya pyat' let posle revolyucii dostoinstva. Vzyato s <https://newtimes.ru/articles/detail/173903> [in Russian]